

LES PREMIÈRES TRADUCTIONS ROUMAINES DE
L'ACATHISTE DE LA VIERGE MARIE

(Résumé)

La recherche porte sur les plus anciennes traductions roumaines de l'Acathiste de la Vierge Marie. Il s'agit de trois textes qu'on les a repérés dans deux manuscrits provenant du XVIIe-ème siècle (le ms. rom. 170 BAR et le ms. rom. 1348 BAR) et dans un livre de Dosoftei, imprimé à Unieș en 1671.

En s'appuyant sur la comparaison de quelques exemples significatifs des trois textes roumaines avec les fragments homologues du text slavon, qui se trouve également dans le ms. rom. 1348 BAR, on arrive à démontrer que ces trois versions sont des traductions indépendantes entre lesquelles on ne peut établir aucune relation de filiation.

Cuvinte-cheie: acatist, Fecioara Maria, Maica Domnului, Dosoftei, primele traduceri, secolul al XVII-lea.

Mots-clés: acathiste, la Vierge Marie, la Mère du Seigneur, Dosoftei, les premières traductions, le XVIIe siècle.

*Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”
București, Calea 13 Septembrie, nr. 13*

Alin-Mihai Gherman

LEXIC ROMÂNESC ÎN DOCUMENTELE TRANSILVĂNENE.
SOCOTELILE ORAȘELOR BRAȘOV ȘI SIBIU¹.

Documentele și manuscrisele transilvănene din secolul al XVI-lea, deși sunt scrise în majoritatea lor în limbile latină, maghiară și germană, cuprind un număr considerabil de cuvinte românești, care încă nu au fost exploatate de cercetarea noastră lexicografică. Mai ales în documente, cuvintele din limba română au intrat pentru a denumi obiecte și noțiuni pentru care scribul nu găsisse un echivalent în limba în care era redactat textul, dar și printr-o bogată serie de antroponime și toponime românești cu origine în lexicul comun.

Socotelile economice și mai ales registrele de taxe pentru cei care importau sau exportau marfă ale cetățitorilor săsești oferă o asemenea sursă, de o bogăție

¹ Studiul de față reprezintă o parte dintr-o cercetare mai amplă dedicată prezenței lexicului românesc în documentele latine, maghiare și germane din Transilvania până la sfârșitul secolului al XVI-lea. O parte din aceste informații au fost folosite în atestarea primei apariții a cuvintelor în ediția a II-a și a III-a a lui Tiktin, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch* sub sigla G. LEX.

remarcabilă. Cele ale Sibiului² publicate de un eminent specialist în istoria medievală, Harald Zimmermann, și cele ale Brașovului³ ediate de un grup de entuziaști sfătuiți de același Harald Zimmermann, oferă un material românesc de excepție.

Lexicul comun românesc este introdus uneori cu specificația „valachice”, „flachice” sau „vulgo”⁴, dar, de cele mai multe ori, fără specificare; uneori el era atât de des folosit, încât au fost create forme latinizate sau germanizate în terminologia curentă („die Mishelen „mișei”, *bojarones* „boierii”, *pribecorum* „pribegilor”, *bojaronissa* „boiereasă” etc.). Și mai bogate sunt numele de persoană sau toponimele pe care le-a înregistrat scribul în momentul notării impozitelor sau diverselor cheltuieli, începând de la înalți dregători din Moldova sau Țara Românească până la persoane umile venite să-și vândă sau să cumpere marfă.

Un capitol extrem de interesant și incitant este cel al „bulgarilor”, locuitori ai Șcheilor (cartier numit în documentele latine și germane ale Brașovului „Bulgaria”), termen care indică nu o etnie ci apartenența la un grup social. Ca dovadă sunt numeroasele formulări în care, după numele lor, „bulgarii” se dovedesc a avea nume românești: „1529 Dymitro al Myrkey Bulgarus Q.K. II 173; 1529 Ywan Alpopei Bulgarus Q.K. II 174; 1530 Radul luÿ Roma Bulgarus Q.K. II 215; 1530 Iwan alle popei Bulgarus Q.K. II 220; 1530 Iwan alle poppei Bulgarus Q.K. II 222; 1530 Stan alui Petro, Stan alui Pyetra Bulgarus Q.K. II 226; 1527–37 Wlad allo Lazar Bulgarus Q.K. II 489; 1537 Ywan al popae Bulgarus Q.K. II 510; 1538 Zawa Fyczor allu Mayne Bulgarus Q.K. II 552; 1538 Stan fytschor allu Zyrbul Bulgarus Q.K. II 579; 1542 Petru Alstojan Bulgarus Q.K. III 184”.

Pentru interpretarea fonetismului textelor, trebuie să ne imaginăm scribul care stătea la poarta cetății, înregistrând, uneori mecanic, alteori cu erori, nume și mărfuri. Iar numele de persoană înregistrate sunt de o diversitate remarcabilă, dând o imagine puțin știută asupra sistemului antroponimelor românești, aceeași persoană înregistrându-se la intervale scurte de timp sub variante frapant diferite ale numelui. Același lucru îl observăm și în legătură cu toponimele, copistul înregistrând uneori ca nume de localitate forme ca *de Labaltha* „de la baltă” sau *Dinkotsche* „dincoace” etc. Limitele de notare pe care le oferea alfabetul latin și ortografia epocii a făcut ca, în special vocalismul românesc, să fie notat cu destulă

² *Quellen zur Geschichte Siebenbürgens. Erster Band: Rechnungen aus den Archiv der Stadt Hermannstadt (1330–1516)*, Hermannstadt, 1880. În cadrul textului nostru titlul va fi prescurtat, Q.H.

³ *Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt. Erster Band: Rechnungen aus dem Archiv der Stadt Kronstadt (1503–1526), Zweyter Band (1526–1540); Dritter Band (1541–1550 — cu anexe pentru anii 1475–1500 și 1550–1575)*, Kronstadt, 1886–1896. Titlul va fi prescurtat în studiul nostru, Q.K. I–III.

⁴ Cu rezerva că cel din urmă putea să introducă cuvinte din lexicul vorbit atât al românei, cât și al germanei sau maghiarei.

greutate. De aici și aproximațiile în notare și grafiile multiple ale unor cuvinte care cuprindeau sunete mai dificil de redat. Alteori formele înregistrează secvențe de limbă română, precum în cazul lui „Dimiter fratele Bosse Bulgarus”, „Ywan Alpoppei”, „Radul luÿ Roma”. „Iwan alle poppei”, „Stan alui Petro, Stan alui Pyetra”, „Poitro allui Stanesch”, „Waszy fyschor allu Coman Bulgarus”, „Koste fytschur alu Kathana” etc.

În cercetarea noastră nu am înregistrat decât numele de persoane sau toponimele care provin din lexicul comun, un inventar al tuturor numelor de persoană sau de localitate revenind unei cercetări ulterioare care – la o sumară apreciere a noastră – va schimba fundamental în unele locuri informația pe care N. Constantinescu a extras-o în *Dicționar onomastic românesc*⁵ din documentele interne muntene și moldovenești.

În selecția pe care o prezentăm în continuare vom înregistra doar cuvintele care își găsesc în aceste texte prima lor atestare, urmând ca întregul inventar al lexicului românesc aflat în aceste texte să fie subiectul unui studiu separat, considerând că această operație prezintă o deosebită importanță, din moment ce numărul textelor românești redactate până la 1550 este atât de mic.

Uneori, doar atunci când vom considera necesar, se vor da explicații asupra lecțiunii sau interpretării sensului unor cuvinte și chiar sugestii etimologice, fără a avea pretenția, însă, că soluția noastră este o definitivă.

B

bagiu, s.m. „caș făcut din lapte smântânit” 1532 kazbach „cașbagiu”, Q.K. II, 414; 1538–1547 kaszbatsen, Q.K. III, 55; 1541 kazbatschin, Q.K. III, 28; 1543 kazbatsch, Q.K. III, 28; 1545 kazbatsch, Q.K. III, 29; 1546 kazbatsch, Q.K. III, 337, caseos kazbatsch, Q.K. III, 350; 1547 kasz batsch, Q.K. III, 30, kaszbatschen, Q.K. III, 70. Cuvântul neatestat de dicționarele limbii române⁶.

banci, s.m.. 1529 antrop. Banchylla de Stoynest, Q.K. II, 174; 1530 Banschylla de Compolong, Q.K. II, 225; 1530 banchul de Artgesch, Q.K. II, 230; 1545 Banczul de Compulong, Q.K. III, 295; 1545 Banchylle de Compolong, Bantschylle de Compulong, Banczul de Compolong, Q.K. III, 300. Cuvânt neînregistrat de dicționarele limbii române (explicat de N. Constantinescu ca derivat din *ban*), ilustrat printr-o serie de antroponime precum: Băncilă, Banciu etc.

bârdaș, s.m. 1503 antrop. barydasch de Moldavia, Q.K. I, 17.

⁵ București, Editura Academiei, 1963.

⁶ Cuvântul este cunoscut în dialectul aromân (Matilda Caragiu Marioțeanu, *Dicționar aromân*, București, Editura Enciclopedică, 1997, p. 185) este o probă în plus a originii sud-dunărene a unei părți a românilor din Șchei. El este răspândit în Transilvania ca nume de persoană, fiind inițial un supranume.

belci, s.m. 1500 antrop. Belcz de Slatina, Q.H., 298; 1529 Belschul de Stoyneſt, Q.K. II, 174; 1530 Beltsche de Rymnick, Q.K. II, 224; 1530 Beltschul de Artgeſch, Q.K. II, 224; 1530 Beltschul de Stoyneſcht, Q.K. II, 230; 1534 Ztanschul Belsche Transalpinensi, Q.K. II, 345; 1534 Ztansul Belse, Ztanschul Belsche, Q.K. II, 347; 1542 Pelschul de Shtoinesch, Q.K. III, 195; 1542 Belschul de Stoinesch, Q.K. III, 197; 1542 Belschul de Stoynescht, Q.K. III, 216; 1542, Q.K. III, 208 Beltschul de Stoynescht, Q.K. III, 208; 1543 Beltschul de Stoynescht, Beltschul de Stoynescht, Q.K. III, 239; 1543 Beltschul de Thurkssor, Q.K. III, 234; 1543 Beltschul de Boyneſcht, Q.K. III, 239; 1545 Beltschul de Thurkssor, Beltschul de Ztoynescht, Q.K. III, 294; 1545 Beltschul de Stoyneſcht, Beltschul de Thurkssor, Beltschul de argess, Q.K. 300. antrop 1503 barydaſch de Moldavia, Q.K. I, 17.

belciug, s.n. 1492 antrop. Bilczug, Q.H., 133.

berbecar, s.m. 1534 vervecium custodibus vulgo berbekayren, Q.K. II, 360, caſtratorum custodi vulgo berbekayrul, Q.K. II, 362; 1548 berbekayren, Q.K. III, 431.

berc, s.m. 1542 antrop. Bertsche, Q.K. III, 206; 1542 Bertsche de Nemueſcht, Q.K. III, 210; 1545 Boertsche, Berbetsche de Mogoren, Q.K. III, 294.

bobotă, s.f. 1542. antrop. Ztoyka de Boboteſcht, Q.K. III, 244.

bold, s.n. 1503 top. Steff de Boldesch, Q.K. I, 34; antrop 1545 Bolda de Thurkschor, Q.K. III, 300.

bolovan, s.n. 1500 antrop. Boloban de Rybnig, Q.H., 279.

boſ, s.n. 1536 antrop. Boza Bulgarus, Q.K. II, 441; 1537 Boza, Q.K. II, 500; 1537 Bosza Bulgarus, Q.K. II, 513; 1538 Boscha, Boschy, Q.K. II, 562; 1538 Bossa Bulgarus, Q.K. II, 565; 1538 Boscha Bulgarus, Q.K. II, 568; 1538 Bossa, Q.K. II, 569, 571, 579, 576; 1538 Boscha, Q.K. II, 578; 1538 Bosza, Q.K. II, 582; 1538 Bossa, Q.K. II, 587, 592, 593; 1539 Bossa, Q.K. II, 603, 623; 1540 Bossa, Q.K. II, 683, Bosa, Q.K. II, 685; 1543 Bossa, Boscha, Q.K. III, 234; 1543 Dimiter fratele Bosse Bulgarus, Q.K. II, 235; 1543 Bossa, Boscha, Q.K. III, 236; 1543 Bossa, Boscha Bulgarus, Q.K. III, 335; 1545 Dimiter fratele Bossa, Q.K. III, 295.

brânză, s.f. 1526 pro uno folli brinsa, Q.K. I, 690; 1527-37 bryncze, Q.K. II, 477; 1527-36 brÿnnse, brynze, Q.K. II, 480, brÿnze, Q.K. II, 482; 1527-37 brÿnse, Brÿnte, Q.K. II, 482; 1527-37 caseis ac brense, brense, Q.K. II, 489; 1529 brenze, Q.K. II, 160; 1531 pro uno foli brinsa, Q.K. I, 698; 1533 pro 2 folibus Brynze, Q.K. II, 327; 1534 pro uno utro Brense, Q.K. II, 261; 1534 uno vetero Brÿnse, Q.K. II, 365; 1534 brense, Q.K. II, 489; 1534 brynze, Q.K. II, 487; 1538 pro utribus bryse, Q.K. II, 505; 1538-47 Brynze, Q.K. III, 55; 1540 brÿnsae, brÿnze, Q.K. II, 677; 1541 brinse, Q.K. III, 28; 1542 Brinze, Q.K. III, 28; 1545 brincze, Q.K. III, 29; 1546 brinze, Q.K. III, 29; 1547 brincze, Q.K. III, 30; 1542 Brinze, Q.K. III, 69; antrop 1530 Brynsa de bussow.

breaz, a.. 1503 top. Nago de Brasa, Q.K. I, 7; 1520 Bressa de Prasmars usque ad Brecz, Q.K. I, 259; 1521 Brecz, Q.K. I, 327; 1522 Brecz, Q.K. I, 410; 1532 Bressa, Bresza, Q.K. II, 259; 1534 Breza, Q.K. II, 344; 1534 Breez, Q.K. II, 343, 371; 1545, Q.K. III, 264.

bucura, vb. 1488 antrop. Bukur, Bockor, Buckur, Q.K. III, 731; 1496 Bukur mathe, Bukur jörg, Q.K. III, 740; 1498 Bolor, Bukur, Q.K. II, 731; 1503 Buko de Brayla, Q.K. I, 6; 1503 Bukor de Brayla, Q.K. I, 22; 1529 Bukor de Kympina, Q.K. II, 174; 1514 Bukur tamasch, Q.K. II, 8; 1540 Bukur, Q.K. II, 684; 1542 Bwkur de Breylae, Q.K. III, 242; top. 1503 Bukoresst, Q.H., 169; 1500 Helias de Bokores, Q.H., 296; 1500 Georgias de Bokorest, Q.H., 297; 1503, Q.K. I, 12; Radul de Buckurescht, Q.K. I, 14; 1503 Myhayl de Budorest, Q.K. I, 49; 1503 Műchne de Bukurest, Q.K. I, 53; 1503 Yura de Bukurest, Q.K. I, 62; 1503 Dragoy de Bukurest, Q.K. I, 70; 1529 Buckurest, Bujurescht, Bukurest, Q.K. II, 174; 1529 Bucurest, Q.K. II, 175; 1530 Bokorescht, Buckorescht, Q.K. II, 223; 1530 Bukorescht, Q.K. II, 231; 1540 Buckurest, Q.K. II, 669 etc.

budă, s.f. „colibă” 1500 antrop. Bwda de Rybnÿg, Q.H., 274; 1500 Buda de Argesch, Q.H., 276; 1500 Buda de Rybnig, Q.H., 280; 1500 Bwda de Kinen, Q.H., 283; 1500 Buda de Kinen, Q.H., 283; 1500 Buda de Rybnigk, Q.H., 288; 1500 Buda de Rybnigk, Q.H., 293; 1500 Bwda de rybnigk, Q.H., 297; 1503 Buda de Suschlanest, Q.K. I, 2; 150e Buda de Suslanest, Q.K. I, 10; 1503 Buda de Suslanest, Q.K. I, 13; 1503 Buda de Compolong, Q.K. I, 16; 1503 Buda de Suslanest, Q.K. I, 16; 1503 Bwda de Vasloy, Q.K. I, 23; 1503 Buda de Thorschor, Q.K. I, 35; 1529 Buda de thorschor, Q.K. II, 174; 1542 Buda de Compolong, Q.K. III, 191; 1542 Buda de Compolong, Q.K. III, 195; 1542 Buda de Pothel, Q.K. III, 200; 1542 Buda de Compolong, Q.K. III, 203; 1542 Buda de Compolong, Q.K. III, 209; 1542 Buda de Compolong, Q.K. III, 213; 1542 Bwda de Compolong, Q.K. III, 240; 1544 Buda de Compolong, Q.K. III, 248; 1545 Buda de Thorschor, Buda, Bwda de Compolong, Q.K. III 300; top. 1546 Koman de Buda, Q.K. III, 352.

C

caftan, s.n. 1500, Q.H., 290 caftan simplicem, caftan panorum 5, Q.H., 276; 1500 Caftan, Q.H., 279; 1500 caftan simplicem, Q.H., 290; 1500 caftan, Q.H., 300; 1501 caftan, Q.H., 309; 1503 kafftan, Q.K. I, 3; 1503 kafftanas, Q.K. I, 9; 1503 kaftanam parvum, Q.K. I, 24; 1503 kafftanam, Q.K. I, 27; 1503 kafftanas albus, Q.K. I, 42; 1503 kafftanas simplicis, Q.K. I, 43; 1503 kafftanas de panno, Q.K. I, 72; 1503 kaffthanas, Q.K. I, 74; 1509 caftan de panno, Q.H., 509; etc. Cuvântul, de origine turcă în limba română, există în limba maghiară doar cu atestări din secolul al XVII-lea⁷. Întrucât termenul de caftan apare în exclusivitate

⁷ *Erdélyi magyar szótörténeti tár*, (sub redacția Szabo T. Atila) vol. VI, Budapest, Akadémiai

în denumirea mărfurilor aduse din Țara Românească și doar de români⁸, considerăm că acest cuvânt este în însemnările brașovene și sibiene de origine românească.

calce, s.m. 1503 antrop. Kayltsche de Moldavia, Q.K. I, 32; 1530 Kalsche de Terschor, Q.K. II, 218; 1532 Kalsche de Gergycz, Q.K. II, 221; 1542 Kaltsche de Gyrgicz, Q.K. III, 211; 1543 Kaltsche de Bwssaw, Q.K. III, 235; 1543 Kaltsche, Koltsche de Bwszow, Q.K. III, 214.

caragiu, s.m. 1529 karadschy, karassy, Q.K. II, 172; 1530 karadschÿ, Q.K. II, 217; 1530 pelles karaschi, Q.K. II, 219; 1530 pelles karaschy, Q.K. II, 232; 1530 karadsi, Q.K. II, 235.

carmazin, s.n. 1529 pelles karmassy, Q.K. II, 172; 1530 pelles karmasÿ, Q.K. II, 217; 1534 pellibus karmassyn, Q.K. II, 376; 1538 karmasyn, Q.K. II, 577.

castravete, s.m. 1533 kastraweczen, Q.K. II, 317; 1534 citrullis vulgo kraczewÿcz, Q.K. II, 352; 1540 kraczewyczen, Q.K. II, 677; 1541; kraczevyczen, Q.K. III, 107, 113; 1542 kraczewÿcz, Q.K. III, 167; 1546 kraczewycz, Q.K. III, 350.

caș, s.n. 1503 caseos valachales sive Blesch Kasz, Q.H., 372; 1503 caseos walachales Blesch kasz, Q.H., 373; 1535 caseis Kazbach „cașbagiu”, Q.K. II, 414; 1538-1547 kaszbaken, Q.K. III, 55; 1541 Kazbatschin, Q.K. III, 28; 1541 Kazbatsch, Q.K. III, 111; 1543 Kazbatsch, Q.K. III, 28; 1545 kazbatsch, Q.K. III, 29; 1546 kazbatsch, Q.K. III, 337, caseos Kazbatsch, Q.K. III, 350; 1547 kasz Batsch, Q.K. III, 30, kaszbatschen, Q.K. III, 70. Forma „cașbagiu” realizată prin contaminare denumește un sort de caș făcut din lapte smântânit.

cazalnic, 1534 „specie de pește” magnos carpiones de Braylla vulgo kazalnych, Q.K. II, 343. Cuvânt neatestat de dicționarele limbii române. Se află în liste de pește adus din Țara Românească.

călugăriță, s.f. 1522 kalogorita, Q.K. I, 410.

căpeneacă, s.f. 1500 capeneck, Q.H., 274; 1500 Latzgo de Rÿbnyg adportavit capenek, Q.H., 276; 1500 capeneck, Q.H., 279; 1503 capeneck, Q.H., 283; 1500 capeneck, Q.H., 284; 1500 Capenek, Q.H., 284; 1500 capeneck, Q.H., 285; 1500 capeneckg, Q.H., 296; 1500 capeneck, Q.H., 297; 1500 capeneck, Q.H., 300; 1500 capeneck, Q.H., 305; 1500 cappeneck, Q.H., 306; 1500 capeneck, Q.H., 307; 1501 capenek, Q.H., 309; 1503 Gerge de tergovista habet [...] kappenekas, Q.K. I, 5; Kappenekas, Q.K. I, 6; 1503 Nagzul de Compolong habet kappenekas, Q.K. I, 7; 1503 Kappenekas, Q.K. I, 9; 1503 kapenekas, kappenekas, Q.K. I, 10; 1503 kappenekas, Q.K. I, 14, 22; kapenekas, Q.K. I, 24, 26; 1503

Kiadó, 1996, p. 14.

⁸ „Thomas famulus Drintsche habet kappenekas, [...] kaffitanam” QK I, 36; „Mutschesch Bulgarus habet kaffitanam simplices” QK I, 9 etc.

Kappeneckas, Q.K. I, 35; 1503 Kappeneckas, Q.K. I, 59; 1504 kappenyeg, Q.H., 315; 1504 kappenyek, Q.H., 320; 1504 Kepeneck, Q.H., 322; 1508, Q.H., 327; 1508 kapeneckas, Q.H., 327; 1508 kapaneken, Q.H., 328; 1508 kappenek, Q.H., 329; 1508 kappanek, happenek, Q.H., 330; 1508 kappenecken, Q.H., 333; 1509 kappenecken, Q.H., 337; 1516 Kappeneckae, kappenecka, Q.K. I, 215; 1528 kappenek, Q.K. II, 84; 1529 kapenek, Q.K. II, 126; 1529 kappeneckae, Q.K. II, 172; 1530 kappenecken, Q.K. II, 217, kappenechen, Q.K. II, 219, 224, 229; 1543 kappenecken, Q.K. III, 141; 1543 kappenecken, kappenek, Q.K. III, 142; 1543 kappeneck, Q.K. III, 143 etc. Cuvântul de origine turcică. căruia I, se oferă în DA etimologie maghiară (*köpenyeg*), este mult anterior ca atestare în textele Braşovului celei înregistrate de dicţionarele istorice a limbii maghiare (din secolul al XVII-lea⁹). Căpenecele erau aduse la Braşov şi Sibiu în exclusivitate de persoane din Ţara Românească. Formele din însemnările Braşovului şi Sibioiului exprimă forma românească a cuvântului şi nu pe cea maghiară. Etimologia maghiară este valabilă pentru forma dialectală cunoscută în Transilvania *chepeneag*.

căpiță, s.f. 1545 antrop Ille Kapycze de Barlath, Q.K. III, 286, Ille Kapicz de Barlath, Q.K. III, 302.

cătană, s.f. 1488 antrop. Kathana Janusch, Q.K. III, 732; 1521 Kathana, Katana, Q.K. II, 173; 1529 Kathana, Katana, Q.K. II, 173; 1530 Katana, Q.K. II, 217; 1530 Katan, Kathana, Q.K. II, 218; 1530 Kathana sive Koste Hoczul, Q.K. II, 227; 1535 Koste fyitschur Kathana, Q.K. III, 235; 1541 Kathana, Q.K. III, 115; 1542 Kadana Bulgarus, Q.K. III, 188; 1542 Cathana, Kathana, Q.K. III, 190; 1542 Kathana Bulgarus, Q.K. III, 191; 1542 Katana Bulgarus, Q.K. III, 192; 1542 Kathana Bulgarus, Q.K. III, 196; 1542 Kathana Bulgarus, Q.K. III, 204, 208; 111543 Kathana Bulgarus, Koste fitchur Kathana Bulgarus, Q.K. III, 235; 1543 Kathana Peter de Moldavia, Q.K. III, 241; 1545 Koste fytschur alu Kathana, Q.K. III, 296, Ztanczul fytschor alu Kathana, Q.K. III, 299; 1545 Koste fytscur alu Kathana Bulgarus. Cuvântul există şi în limbile maghiară, albaneză, croată, sârbă, turcă; fiind însă poreclă a unor români, considerăm că era deja intrat în limba română.

cătărig, s.n. 1542 antrop. Kathalig de Flotsch, Q.K. III, 185.

cinci, 1542 antrop. Ztanssul Czyncz Bulgarus, Q.K. III, 211; 1542 Stansul Czincz Bulgarus, Q.K. III, 214; 1543 Dimiter Zcyncz, Demeter Zcyncz Bulgarus, Q.K. III, 235; 1543 Ztanszul Zcencz Bulgarus, Ztancsul Zcyncz Bulgarus, Ztanschul Zcincz Bulgarus, Ztanzul Zcyncz de Mogoren, Q.K. III, 238; 1543 Ztanschul Czincz Bulgarus, Q.K. III, 243; 1543 Ztanszul Zcincz Bulgarus, Q.K. III, 245; 1544 Ztanszul Zcincz Bulgarus, Q.K. III, 245; 1545 Ztansul Zcyncz Bulgarus, Q.K. III, 298. „Bulgarii” erau de fapt locuitori ai Şcheilor Braşovului

⁹ *Erdélyi magyar szótörténeti tár*, (sub redacţia Szabo T. Atilla), vol. VII, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1996, p.385.

numit în documente latine și Bulgaria, iar grafia notează foarte probabil pronunțarea aromână a cuvântului, fiind, probabil, o poreclă. În această situație putem considera acest nume ca prima atestare a formei aromânești.

cingătoare, s.f. 1500 cingatoria, Q.H., 274; 1500 cingatoria magna, Q.H., 276, cingatoria, Q.H., 279; 1500 cingatoria, Q.H., 285; 1500, Q.H., cingatoria, Q.H., 290; 1500 cingatoria, Q.H., 292; 1500 cingatoria, Q.H., 297; 1500 cingatoria, Q.H., 299; 1500 cingatoria, Q.H., 300; 1509 cingatoria, Q.H., 309. Însemnările sibiene înregistrează în majoritatea cazurilor latinescul *cinctoria*; alternându-l însă și chiar dublându-l uneori cu forma românească; cele brașovene folosesc în exclusivitate doar forma latină.

cioflică, s.f. 1521 antrop Tschoflicka, Q.K. II, 173; 1530 Stoycka Schufflicka, Q.K. II, 218.

ciopli, vb. 1542 antrop. Diniter tshuple, Q.K. III, 213; 1543 Dimiter tshuple, Q.K. III, 240; top. 1542 Poytro de tshople, Prodan de Schople, Q.K. III, 242.

ciorbă, s.f. 1530 antrop. Schorbe de Busow, Q.K. II, 227.

cismă, s.f. 1500 chÿsma, Q.H., 236; schisma, Q.H., 290; 1500 scysma, Q.H., 292; 1500 scÿsma, Q.H., 299; 1500 Iwan de Rybnikg exportavit schisma, scizma, Q.H., 300; 1501 schisma, Q.H., 301; 1500 schisma, Q.H., 307; 1503 Gerge de Thergowistia habet czysma paria, Q.K. I, 5; 1507 tshismam, Q.H., 326; 1507 tshismam, Q.H., 327; 1507 chysma, chisma, chÿszma, Q.H., 329; 1508 tshismam, Q.H., 329; 1508 chizma, chyzma, Q.H., 330; 1508 chÿzma, Q.H., 333; 1509 chyzma, Q.H., 336; 1516 schisma, Q.K. I, 214; 1516 schysma, Q.K. I, 215; 1520 pro uno pari schismam, Q.K. I, 520; 1528 schysma, Q.K. II, 98; 1528 schisme, Q.K. II, 91, 97; 1529 wine pār schysma, Q.K. II, 95; 1529 tshisma, Q.K. II, 173; 1530 schisma, Q.K. II, 217, 219, 221; 1542 czysma, Q.K. III, 158; 1543 czÿzna, Q.K. III, 141, 142, 143; 1543 schÿszma, Q.K. III, 145; 1544 czÿszma, Q.K. III, 146; 1544 czysma, Q.K. III, 147, 243; 1544 scÿszma, Q.K. III, 245; 1544 sczÿsma, zÿszma, zysma, zczÿszma, szszma, schyszma, Q.K. III, 248 etc. În dicționarele limbii române cuvântul este explicat ca fiind de origine maghiară. Ținând cont că cea mai veche atestare maghiară înregistrată în Transilvania datează din 1572 (*czyzma*¹⁰) și că cismele erau aduse la Brașov și Sibiu în exclusivitate de români veniți din Țara Românească, putem bănuși că forma este preluată din limba română. Etimologia cuvântului în maghiară (<sb.-croat *čisma*) ar trebui să ne conducă la o reevaluare a etimologiei cuvântului în limba română.

clondir, s.n. 1542 antrop. Iwan Kurundyr de Breÿlle, Q.K. III, 209; 1543 Krondÿr, Krundÿr de Thergowÿssia, Q.K. III, 241; 1544 Krondÿr de thergowÿssia, Q.K. III, 245; 1544 Krondÿr de Thergovyssia, Q.K. III, 249; 1545 Krondÿr de thergowystia, Q.K. III, 302; 1545 Krondÿr de Thergowyssia, Q.K. III, 305.

¹⁰ *Erdélyi magyar szótörténeti tár* (sub redacția Szabo T. Atilla), vol. II, București, Kriterion, 1978, 173,

coi, s.m. 1503 antrop Koya de Rossinaw, Q.K. I, 66; 1503 Koyca de Slatina, Q.K. I; 15; 1529 Koycka de Girgicz, Q.K. II, 174; 1529 Koya, Q.K. II, 173; 1530 Koÿka de Gyrgycz, Q.K. II, 232; 1530 Koyka de Gyrgicz, Q.K. II, 233.

coș, s.n.. 1500 antrop. Coszan de Argesch, Q.H., 278.

covaci, s.m. 1530 antrop. Koatsch de Barlatt, Q.K. II, 225; 1538 Michaeli Koach ex Transalpina, Q.K. II, 568; 1543 Ian Koatsch de Bralatt, Q.K. III, 235; 1550 Joanni Koatch, Q.K. III, 554. Grafia evocă forma dialectală din afara Carpaților *căoaci*.

crâmpot, s.n. 1543 antrop. Krmpotho de Gyrgicz, Q.K. III, 235; 1545 Iwan Krympott Bulgarus, Q.K. III, 296.

cucurigu, interj. 1503 antrop. Kukurik de Compolong, Q.K. I, 19; 1542 Radul Kuckurick de Compolong, Q.K. III, 187; 1542 Radul Kukurick de Compolong, Q.K. III, 187, 188.

cursoare, s.f. 1500 top. Stanzwl de Corsore, Q.H., 273.

D

dat, a. 1503 antrop. Datul de Bognescht K 18; 1503 Datul de Slatina, Q.K. I, 23; 1503 Datul de Bossow, Q.K. I, 25; 1530 Dato de Terschor, Q.K. II, 227; 1542 Dathume de Albest, Q.K. III, 184; 1542 Dathul de Compolong, Q.K. III, 199; 1543 Dathul de Bogden, Dathul de Compolong, Q.K. III, 240; 1543 Dathul de Bergrest, Q.K. III, 235; 1543 Dathul de Compolong, Dathul de Bogdan, Q.K. III, 240; 1545 Dathul de Compolong, Q.K. III, 295; 1545 Dathwl de Albest, Dathwl (Dathol) de Compolong, Dathul de Compolong, Dathwl de Roma, Q.K. III, 301. Etimologia oferită de N. Constantinescu (< sl. dhtβ) ar trebui reevaluată în virtutea tradiției populare de schimbare a numelui copilului în momentul unei îmbolnăviri grave; ținând cont de formele însoțite de articolul hotărât înregistrate mai sus, cel puțin în aceeași măsură trebuie luat în considerare participiul *dat*.

deșuheat, a. antrop.; 1530 antrop. Stan Schuckete, Q.K. II, 223, Stan Schuckete, Q.K. II, 224, Stan Schukek, Q.K. II, 226, Stan Schukete, Q.K. II, 227, Stan schuckete, Q.K. II, 228.

dincoace, adv. 1545 top. Lwpul de dynckotsch „Lupul de dincoace”, Q.K. III, 302.

dolman, s.n. 1500 dalman, Q.H., 277; 1500 dalman, Q.H., 279; 1500 dalman, Q.H., 299; 1500 dalman, Q.H., 307; 1501, Q.H., 309; 1503 dolmanas, Q.K. II, 481; 1527-36 dolman, dolleman, dollman, Q.K. I, 21. Cuvântul a fost explicat până acuma ca fiind un împrumut din limba maghiară, care, la rândul ei trimite la un etimon turc osman. Trebuie să observăm că dolmanele care apar în socotelile Brașovului au fost aduse în exclusivitate de români din Țara Românească. O rediscutare a etimologiei cuvântului ar fi utilă¹¹. O formă diferită a cuvântului este **dulamă**, s.f. 1503 kappeneckas, dulamas, Q.K. I, 21.

¹¹ Prima atestare la ungurii din Transilvania este din 1560 (*Erdélyi magyar szótörténeti tár*, sub redacția lui Szabo T. Atilla), vol. III, București, Kriterion, 1978, 448) fiind ulterioră este un motiv suplimentar pentru reexaminarea etimologiei cuvântului.

F

floc, s.m.; 1503 top. Bran de Flotsch, Q.K. I, 2; 1503 Dobromir de Flotsch, Q.K. I, 3; 1503 Kyrsta de Flotsch, Q.K. I, 4; 1503 Costandin de Flotsch, Q.K. I, 11; 1503 Mansul de Flotsch, Q.K. I, 17; 1503 Konstandin de Flotsch, Stephan de Flotsch, Q.K. I, 23; 1503 Dobra de Flotsch, Q.K. I, 27; 1503 Costandin de Flotsch, Q.K. I, 28; 1503 Vlad de Flotsch, Q.K. I, 32; 1529 Mykul de Floytsch, Q.K. II, 174; 1529 Ztoyka de Floytsch I, 175; 1530 Iwan de Flotsch, Q.K. II, 218; 1542 Flotsch, Q.K. III, 185, 241; 1542 Mihai de Flocz, Q.K. III, 190; 1542 Proto foyl de Flotsch, Q.K. II, 204; 1543 Gerge de Laflotsch, Q.K. III, 245; 1545 Fortuna de Flotsch, Q.K. III, 295.

furtună, s.f.; 1543 antrop. Fortona, Fothona de Flotsch, Q.K. III, 240; 1545 Fortuna de Flotsch, Q.K. III, 285; 1545 Fortuna de Flotsch, Q.K. III, 301.

G

gaie, s.f. 1503 top. Yla deYest, Q.K. I, 14; 1503 Yela de gesch, Q.K. I, 19; 1503 Petro de gesch, Q.K. I, 19; 1542 Radul de Gaescht, Barbol de Gaescht, Q.K. III, 210; 1543 Anthonius de gesch, Q.K. III, 231; 1543 Demenckoss de gesc, Dimiter de gesch, Q.K. III, 240; 1545 Myhay de Guescht, Q.K. III, 287.

gângav, a. 1529 antrop. Gygnaf Mackaele, Q.K. II, 173; 1530 Gygna de Tatrusch, Q.K. II, 232.

gârb, a.; 1530 antrop. Demitre Girbul I, 219; 1530 Demitre Girbul, Q.K. II, 220; 1530 Demitre Gyrbul, Q.K. II, 221; 1530 Demitre Gyrbul, Q.K. II, 224; 1530 Demitro Gyrbul, Demitro Gyrbwl, Q.K. II, 224; 1530 Demitro Cyrbul, Q.K. II, 226.

gâscă, s.f. 503 antrop. Stoyka Gunczka de Compolong, Q.K. I, 56; înregistrează forma *gânscă*.

gât, s.n.; 1507 antrop. Gyttul knesium, Q.H., 453; 1508 Gyttul knesio, Q.H., 492; 1509 gyttul knesio, Q.H., 530; 1509 Gyttul knesio, Q.H., 531; 1509 uni Walacho Gyttul nomine, Q.H., 536.

gătej, s.n.; 1504 Kefferholcz emptum propriae ketesch, Q.H., 350.

gociman, s.m. „crâșnic al bisericii” 1529-32 Gotzmann Pall, Gotzman Bulgarus, Q.K. II, 171; 1541 gotzman, Q.K. III, 115; 1542 Barsan Gotzman Bulgarus, Q.K. III, 191; 1542 Barczan Kotschman Bulgarus, Q.K. III, 200; 1542 Bartzan Kotschman Bulgarus, Q.K. III, 211; 1542 Bartzan alu Kotschman Bulgarus, Kotschman Bulgarus, Poytro Kotschman Bulgarus, Q.K. III, 213; 1542 Poytro alu Kotschman Bulgarus, Bartzan Kotschman Bulgarus, Q.K. III, 214; 1543 barczan alu Gotschman Bulgarus, Barczan alu Kotschman Bulgarus, Q.K. III, 234; 1543 Poytro alu Gotschman Bulgarus, Q.K. III, 236; Poytro Gotschman Bulgarus, Q.K. III, 242; 1545 Bartzan Gotschman Bulgarus, Q.K. III, 294. termenul de *gociman* este des întâlnit în cronica lui Radu Tempea și în documentele românilor brașoveni, fiind un împrumut din săsescul *Gotsmann*.

gogâlț, interj. 1542 antrop. Poytro Kokylecz, Q.K. III, 236.

golan, a. 1529 antrop. Goylan, Q.K. II, 173; 1529 Ztoyka Goylan, Q.K. II, 174; 1530 Gollyan, Q.K. II, 227; 1535 Bulgaro Golyan, Q.K. II, 407; 1538 Golyan, Q.K. II, 587, 590; 1540 Ztýka Golýan, Q.K. II, 678.

grapă; 1529 antrop. Ztan Grapa, Q.K. II, 175.

greblă, s.f. 1500 top. Dan de Greblischt, Q.H., 287; 1500 Stan de Greblyst, Q.H., 291; 1500 stan de Grebliest, Q.H., 295; 1501 Achim de Grebliescht, stan de Grebliest, Q.H., 309.

grind, s.n. 1496 top. Grýnd, Q.H., 219.

gusta, vb. 1528 antrop. Gustilla, Q.K. II, 102; 1530 Gustilla, Q.K. II, 230; 1530 Gustille, Q.K. II, 223, 224.

gușă, s.f. 1542 antrop. Gusche de Barlath, Q.K. III, 200.

H

hagiu, s.m. 1529 antrop. Hadschÿ, Q.K. II, 173; 1529 Hadsy, Q.K. II, 174. Este vorba despre un negustor venit din Țara Românească.

hârșie, s.f. cca.; 1500 harscha, Q.K. III, 1.

hârzob, s.n. 1498 antrop. Stoyca versob, vorsopp, Q.K. III, 735; 1529 Ztoyka Vorsob, Ztoyka Worsob, Q.K. II, 174; 1530 Stoycka Wersop, Q.K. II, 216; Stoycka Wesob, Q.K. II, 220; 1530 Stoycka Werspo, Q.K. I, 222, 223; 1532 Ztoýka Hordzw, Q.K. II, 531.

hoț, s.m. 1529 antrop. Costa Hoczul, Q.K. II, 172; 1529 Kosta Hoczul, Q.K. II, 173; 1530 Coste Hoczul, Q.K. II, 215; 1530 Costa Hotzul, Q.K. III, 216; 1530 Kathana sive Kosta Hoczul, Q.K. II, 227; 1542 Koszta Hoczul Bulgarus, Q.K. III, 192, 193, 194, 200, 208; 1543 Koste Hoczul Bulgarus, Q.K. III, 235; 1543 Kosta Hotzul Bulgarus, Q.K. III, 241; 1545 Kosta Hotzul Bulgarus, Q.K. III, 296 etc.

I

icre, s.f.pl. cca.; 1500 icroÿt, Q.K. III, 1.

in, s.m.; 1529 ponza Ellen, Q.K. III, 142; 1544 taffet de Eln, Q.K. III, 244; 1547 Ellen ponszo, Q.K. III, 375. Glosarul de la sfârșitul volumului III, din, Q.K. nu oferă nici o explicație. Întrucât cuvântul este prezent doar în preajma lui *ponszo* „pânză” putem bănuși că acele cuvinte au intrat în text ca o expresie care denumește un tip special de țesătură, deci, foarte probabil, cea de in.

ițar, s.m.; 1503 star, Q.K. I, 9; 1503 ystar, Q.K. I, 14; 1503 ystar, Q.K. I, 19; ystar, Q.K. I, 22; ystar, Q.K. I, 24; ystar, Q.K. I, 27; 1508 ithar, Q.H., 327; 1508 itar, Q.H., 330; 1508 itar peciae, Q.H., 334; 1509 iterum, iterum simplex, Q.H., 337; 1528 istar, Q.K. II, 84; 1529 ystar, Q.K. II, 172, 173; 1530 istar, Q.K. II, 217; 1543 istar, Q.K. III, 142; 1543 istar, Q.K. III, 142, 143; 1543 yztar, Q.K. III, 143; 1544 istar, isztar, Q.K. III, 245; 1544 schlechte Istar, bogassia Istar, Q.K. III, 247; 1544 iztar, istar, Q.K. III, 248; 1545 istar, Q.K. III, 305; 1546 istar, Q.K. III, 369;

1547 istar, Q.K. III, 373, 375; 1548 istar, Q.K. III, 376; 1549 istar, Q.K. III, 532. Cuvântul apare numai în enumerări de textile¹² aduse de români din Țara Românească. Pentru identificarea noastră pledează și faptul că aproape întotdeauna cuvântul este însoțit de *pecies* „pereche”.

Î

încoace, adv.; 1545 Lupwl de Dÿnckotsch „Lupl de dincoace”, Q.K. III, 302.

L

la, vb. 1542 top. Nago de Lautest, Q.K. III, 297.

lăsat, a. 1530 antrop. Stoyka Lassatul, Q.K. II, 232.

lele, s.f. 1543 top. Wladislaw de Lalescht, Wladislaw de Lelescht, Q.K. III, 237.

lepăda, vb. 1542 antrop. Lapadar de Albescht, Q.K. III, 201; 1542 Lapadatt de Albescht, Q.K. III, 205; 1542 Lapadat, Q.K. III, 207; 1545 Lepadat de Gsÿny, Q.K. III, 302; top.; 1545 Opra de Lopaduatt, Q.K. III, 297.

lin, s.m. „pește” 1542 pro 1 magna zonna vulgo Lynn, Q.K. III, 430.

lung, a. 1500 top. Compolong, Q.H., 271; 1503 Compolong, Q.K. I, 6, 7; 1529 Compolongo, Q.K. II, 174; 1530 Kumpulung, Q.K. II, 217, 219, 221, Kumpulung, Q.K. II, 220, Kumpelung, Q.K. II, 224; 1545 Compelong, Q.K. III, 297; 1534 Cumpolongo, Q.K. II349; 1539 Compulongum, Q.K. II, 623 etc; antrop.; 1542 Longocz de Gyrgicz, Q.K. III, 194; Longocz de Gÿrgicz, Q.K. III, 200; 1542 Lungolch de Flotsch, Q.K. III, 203; 1543 Longotsch de Gÿrgicz, Q.K. III, 241; 1544 Longotsch de Flotsch, Longotsch de Gÿrgicz, Q.K. III, 249; 1545 Dimiter longul Bulgarus, Q.K. III, 295; 1545 Dimiter Longul Bulgarus, Q.K. III, 301.

M

maier, s.m.; 1542 allodiario vulgă maÿrer, Q.K. III, 64. Cuvântul maier „locuitor de la sat” este explicat în DLR ca provenind din magh. *major*. Forma întâlnită în socotelile Brașovului reprezintă cu precizie fonetismul românesc.

manci, s.m. 1499 antrop., Q.K. III, 765; 1503 Mansul de Kzmpina, Q.K. I, 2; 1503 Mansul de Thergovistia, Q.K. I, 8; 1503 Mansul de Tergovistia, Q.K. I, 13; 1503 Mansul de Flotsch, Q.K. I, 17; 1503 Mansul de Vassloy, Q.K. I, 33; 1545 Manszul, Q.K. III, 287.

măreț, a.; 1545 antrop. Myretz de voynest, Q.K. III, 303.

mărgărit, s.n. 1542 antrop., Q.K. III, 189; 1543 Margarith de Boÿnescht, Margarith de Floyrescht, Margarith de Woÿnescht, Q.K. III, 236.

mișel, a. și s.m. „sărman, sărac” 1480 Mischelen, Mycheleyn, Mychylen, Q.K. III, 612; 1488 Dy Mychelyn, Q.K. III, 730; 1493 Micheleyn, Michelyn, Michlyn, Q.K. III, 719. În recensământul populației Brașovului din 1490, 1488 și 1493 cu aceste nume erau denumiți cei care nu plăteau impozite datorită sărăciei.

¹² De exemplu: „Radul de Compolong habet cinctoria 20, capitergia bona 6, ystar pecies 2, faciletas 10, kappeneckas 2” (Q.K. I, 14); „ystar pecies 6, kappeneckas 2, kafftanam 1” (QK I, 24); „Mychael de Compolong habet ystar pecies 2” etc.

mohor, s.n. „piele purpurie de calitate superioară”; 1536 pro uno Mohar, Q.K. II, 454; 1537 moher, Q.K. II, 527; 1537 unum mohar, Q.K. II, 505; 1539 mohar, Q.K. III, 62; 1541 einen Mohar pro fl. 1, Q.K. III, 138; 1541 einem Mohar, Q.K. II, 188; 1543 mohar 20 Stück, Q.K. III, 245; 1544 Mohar halb Stüch 4, Q.K. III, 147; 1544 Mohar, Q.K. II, 245; 1544 mohar, moharr, Q.K. III, 248; 1545 mohur, Q.K. III, 305; 1546 mohar 40, mohar gantz 20, Q.K. III, 367; 1546 Mohar, Q.K. III, 375; 1546 Mohar, Moharr, Q.K. III, 366 etc. În alte locuri din socotelile Braşovului apare termenul de „pelles rubrea”, echivalentul latinesc pentru „mohor”.

muc, s.m. 1503 antrop. Mutschesch Myhal Bulgarus, Q.K. I, 19; 1545 Wlad Mutschest, Q.K. III, 299.

N

neag, a. 1488 antrop. Nagoy in monte, Q.K. III, 730.

neam, s.n. 1500 antrop. Neym de Pÿtescht, Q.H., 286; top.; 1529 Boyka de Nemoest, Q.K. II, 172; 1529 Mayne de Nemuest, Dragomir de Nemoest, Q.K. II, 173; 1542 Radul de Nemuescht, Q.K. III, 196; 1542 Baille de Nemuescht, Wlad de Nemuescht, Q.K. III, 196; 1542 Mychul de Nemuescht, Mykul maiorem de Nemuescht, Q.K. III, 203; 1543 Kyrzste de Nemuescht, Q.K. III, 235; 1543 Mychal de Nemuescht, Q.K. III, 236.

negură, s.f. 1500 antrop. Negor de Domest, Q.H., 274.

nucă, s.f. 1500 top. Bayda de; Nixora, Q.H., 272.

O

olăcar, s.m.; 1546 nuntius vulgo Olokayr, Q.K. III, 345.

oltean, s.m. „Locuitor al Țării Oltului” 1488 antrop. Potro olten, olden, Potro Olthen, Q.K. III 704; 1493 Podor olten, Q.K. III, 720.

opri, vb. 1500 antrop. Oppra de argesch, Q.H., 275; 1500 Opra de Rÿps, Q.H., 282; 1500 Opra de Compolong, Q.H., 286; 1500 Opra de Pitest, Q.H., 288; 1500 Opra de rybnig, Q.H., 290; 1500 Opra de Compolong, Q.H., 292; 1501 Opra de rybnig, Q.H., 308; 1503 Opra de Bossow, Q.K. I, 5; 1503 Opra de Compolong, Q.K. I, 6, 9; 1503 Opra de Pitescht, Q.K. I, 10; 1503 Opra de Thorschor, Q.K. I 12; 1503 Opra de Bossow, Q.K. I, 13; 1503 Opre de Pitest, Q.K. I; 14; 1503 Oprea de Bowwow, Q.K. I, 18; 1503 Opra de Rybnick, Q.K. I, 20; 1503 Opra de Vassloy, Q.K. I, 22; 1503 Opre de Bossow, Q.K. I, 25; 1503 Opra de Therschor, Q.K. I, 26; 1503 Opra de Pitest, Q.K. I, 35; 1506 Opra, Q.H., 429; 1530 Oppra, Q.K. II, 222; 1530 Opra de rybnick, Q.K. II, 224; 1530 Opra de rybnick, Q.K. II, 227; 1530 Opra de Busso, Q.K. II, 227; 1530 Opra de Pytescht, Q.K. II, 230; 1530 Opre de Rybnick, Q.K. II, 231; 1532 Opra de Artgesch, Q.K. II, 232; 1535 Opra Poharnyck, Q.K. II, 418; 1536 Opre, Q.K. II, 448; 1536 Oprea gramaticul, Q.K. II, 462 etc.

orăștean, s.m. (locuitor din orăște „pârloagă”; 1503 antrop. Nadg Orystwan, Q.K. I, 1; 1503 Nagd Orystwan, Q.K. I, 2; 1503 Nadg Orystwan, Q.K. I, 4; 1503 Nadg Orystwan, Q.K. I, 6; 1503 Nadg Orystwan, Q.K. I, 15; 1503 Nadg Orystwan, Q.K. I, 22; 1503 Nadg Orystwan, Q.K. I, 34. Derivat neînregistrat de dicționarele limbii române.

osânză, s.f. 1542 antrop. Ztanschul Ozencz, Q.K. III, 191.

P

pai, s.n. 1500 antrop. Paÿ de Argesch, Q.H., 301; 1500 Pay de Argesch, Q.H., 305.

pană, s.f. 1543 antrop. Panna de Pitescht, Panna deThergowÿssia, Q.K. III, 242; 1543 Panna de Pitescht, Q.K. III, 245; 1544 Pan de Pitest, Panna de thergowÿssia, Q.K. III, 249; 1545 Penna de Pitest, Q.K. III, 305. Ultima formă dovedește că în momentul acela rostirea era încă diftongată: *peană*.

pânză, s.f.; 1534 pwnysz, Q.K. II, 481; 1543 ponza elen, Q.K. III, 142; 1543 ponzo pecies, Q.K. III, 245; 1544 ponzo, Q.K. III, 245; 1544 ponso, ponzo peciae, Q.K. III, 248; 1545 ponso, Q.K. III, 293; 1547 elen ponszo, Q.K. III, 375, 428; 1548 ponszo, Q.K. III, 532; 1550 ponzo, ponzw, Q.K. III, 589; antrop. Peter Ponso B II, 242. Termenul apare întotdeauna între alte textile; numele „bulgarului”, locuitor al Șcheilor Brașovului, pare a fi o poreclă.

pârv, s.n. „primul născut” 1494 antrop. Purwul Wornÿck, Q.H., 172; 1494 Parwÿ Wornick, Q.H., 175; 1494 Purwul vornÿck, Q.H., 176.

păcală, s.m. 1529 antrop. Nago Pocala, Q.K. II, 173; 1541 Petro Pokal, Q.K. III, 109; 1548 Potro Pokala, Q.K. III, 414.

păcălici, s.m. 1543 antrop. Ztoÿcka Pokalÿtsch, Pockalitsch Bulgarus, Q.K. III, 238.

păstor, s.m. 1488 Scharban pastor, Stoyan pastor, patsch, Q.K. III, 731; 1498 Manilla pastor, pastro, pastor patsch [„baci”]; 1526 Wantscha Pastor (de decimis agnellorum), Q.K. I, 678; 1527-et Thwrde Pastori, Q.K. II, 489; 1547 pastor vendidit 14 haedes, Q.K. III, 30. Socotelile Sibiului și Brașovului nu folosesc *pastor* în sensul înregistrat de Du Cange („laicus”, adică „față bisericească”), faptul că *pastor* „păstor” este folosită doar în context cu români, în alternanță cu *batsch*, *custos* sau *berbecar* probabil că forma este indusă de românescul *păstor*, care păstrează sensul etimologic al cuvântului. Forma latină reapare în însemnările Brașovului după trecerea sașilor la Reformă (1540) doar pentru a denumi preotul luteran.

piele, s.f. 1542 antrop. Pieloe de Compolong, Q.K. III, 203; 1543 Peÿlea de Compolong, Q.K. III, 236, Peyle de Compolong, Q.K. III, 236.

plătică, s.f.; 1503 philatica, cetes, carpo, Q.K. I, 64; 1542 cete, pletica, Q.K. III, 181; 1542 platica, cete, carpo, Q.K. III, 190; 1542 carpo, pletica, Q.K. III, 191;

1542 platica, plattica, plattica, carpo, Q.K. III, 192; 1542 lucinorum, carpo, platica, Q.K. III, 214; 1543 platica, Q.K. III, 233. Cuvântul apare întotdeauna între alte nume de pește.

pleș, a. „pleșuv” 1500. 1500 06 Plesa Koman, Q.H., 434.

ploua, vb. 1503 top. Ploÿesch, Q.H., 384.

purcăreață, s.f. cca.; 1500 top. Pürkarecz, Q.K. III, 1; 1503 Bwrkaerecz, Q.K. I, 85; 1504 Pürgkerecz, Q.K. I, 95; 1504 Purkeretz, Q.K. I, 82; 1504 Pürkerecz, Q.K. I, 86; 1505 Pwrkericz, Q.K. I, 99; 1506 Pürkerecz, Q.K. I, 104; 1507 Pürkerecz, Pürckerecz, Q.K. I, 115; 1508 Pukerecz, Q.K. I, 123; 1508 Pürkgercz, Pürkerencz, Q.K. I, 124; 1509 Pukerecz, Q.K. I, 132; 1509 Pürckerecz, Pürckeracz, Q.K. I, 133; 1511 Purkeretz, Q.K. I; 152; 1512 Purkerecz, Q.K. I, 160; 1513 Pokerecz, Purkerecz, Q.K. I, 168; 1522 Bwkerecz, Q.K. I, 468; 1523 Pukerecz, Q.K. I, 538; 1524 Pukerecz, Q.K. I, 583; 1529 Purkeretz, Q.K. I, 679; 1529 Purkaretz, Q.K. I, 686; 1533 Pwrorecz, Purlorecz, Q.K. II, 472¹³ etc.

poteră, s.f. 1545 top. Potre Ztoynest de Potheran, Q.K. III, 297.

pulă, s.f. 1542 antrop. Kyrste poila Bulgarus, Q.K. III, 194.

punte, s.f. 1529 antrop. Gerge Pwynte, Q.K. II, 172; 1529 Gerge Puynte, Q.K. II, 173; 1530 Gerge Poynte, Q.K. II, 218; 1530 Gerge Pontonya, Q.K. II, 220; 1530 gerge Ponte, Q.K. II, 222; 1530 Jörg Ponte, Q.K. II, 231.

pușcar, s.m. 1542 antrop. Thodor Pusckayrul, Q.K. III, 91.

puță, s.f. 1497 antrop., Q.H., malefactorem videlicet Thoma Pwcz, Q.H., 238; 1497 Thoma Putza, Q.K. III, 187.

puzderie, s.f.; 1530 antrop. Pwzdrw Michal, Q.K. II, 609.

R

râmuriș, s.n. 1542 top. Baÿko de Romorisch, Q.K. III, 204.

răboj, s.n.¹⁴ „chitanță, notă de plată”; 1542 Rabÿsch, Rabess, Q.K. III, 186; 1542 Rabÿsz, Rabess, Rabÿss, RabÛss, Q.K. III, 187; 1543 Rabyss, Q.K. III, 220; 1543 Rabÿss, Rabÿsch, Rabyss, Rbysz, Q.K. III, 230; 1543 Rabyss, Rabÿsz, Rabysch, Q.K. III, 231; 1543 rabysz, Rabÿsz, Rabÿss, rabysch, Q.K. III, 232; 1545

¹³ Satul fiind între posesiunile cetății Brașovului, numele localității apare foarte des în socotelile orașului, dar cu unele forme corupte de scriere.

¹⁴ Cuvântul apare doar în socotelile Brașovului în limba germană. Cuvântul era folosit doar în relațiile economice cu românii din Țara Românească și Moldova și avea sensul pe care limba actuală îl denuște prin „chitanță, notă de plată”: „dem Moga ausz det Therwyscj in namen des Bleschen wayda ausy verlas des Herr des Richter ist ein Rabÿsch gegeben worden”, adică „lui Moga din Târgoviște, i s-a dat în numele voivodului român un *rabÿsch* din porunca domnului jude (al Brașovului)”. Alte exemple: „am Szonabent vor Thoma ist noch gelassen worden dem Parnÿck aus Blesenland ausz Befel des Hern Richter ein rabyss”, „am Sonabent Circumcisioni ist Juga desRadul Weÿda seinem Dÿner noch gelassen worden ein Rabÿss aus Befel des Heren Richters fl. 10”, „ist dem Piter Weayde noch gelassen worden ein Rabyss ausz Vorlasz des Herren Richters pro fl. 140” „was ich hab gescÿckt von Rabÿscher in dy Moldaw und Bleschen Land” etc.

Rabiss, Rabysch, rabÿss, Q.K. III, 291; Rabÿsz, Rabiss, Rabÿss, Rabÿsz, Rabÿsz, Q.K. III, 292; 1545 Rabiss, Rabÿss, Rabÿsz, Rabÿss, Rabÿsz, Q.K. III, 293; 1545 Rabÿss, Rabÿsz, Q.K. III, 295; 1546 Rabÿss, Rabiss, Rabÿsz, Q.K. III, 364; 1546 Rabwss, Rabys, Rabis, Q.K. III, 365; 1547 Rabÿscher, Q.K. III, 377; 1547 Rabÿss, Rabÿsz, Rabysz, Q.K. I, 425; 1549 Rabysz, Rabÿss, Q.K. III, 531.

rășină, s.f. 1503 top. popae von Rwschanaw, Q.H., 383; 1506 knesius de Roszinar, Q.H., 429; 1509 Roscÿnar, Q.H., 515; 1509 popae de Rosynar, Q.H., 530.

râmnic, s.n. 1492 top. Rybna, Q.H., 133; 1494 Rybnick, Q.H., 170; 1500 Rybnig, Rÿbnyg, Q.H., 270; Tatul de Rÿbnig, Q.H., 271; 1500 Ywan de Rÿbnig, Bada de Rÿbnig, Nagomir de Rÿbnig, Q.H., 272; 1500 Rÿbyg, Rygmÿg, Ribmick, Q.H., 274; 1500 Rÿbnÿg, Rÿbnig, Q.H., 274; 1500 Rybnik, Q.H., 278; 1500 Bolowan de Rybnig, Bogdan de Rÿbnig, Q.H., 279; 1500 Rybnig, Rybnick, Q.H., 280; 1500 Rybnick, Rygnyg, Rÿbnig, Q.H., 282; 1500 Rybnig, Rybnigk, Q.H., 283; 1500 Rÿbnigk, Rybnigk, Rybnick, Q.H., 284; 1500 Rybnick, Q.H., 287; 1500 Iwan de Rybnigk, bwda de Rybnigk, Q.H., 288; 1500 Rybnigk, Rybnicg, Rybnick, Rybnig, Q.H., 289; 1500 Rybnig, Rybnigk, Rybnmigk, Q.H., 290; 1500 Rÿbnick, Q.H., 292; 1500 Rybnigk, Rÿbnigk, Rybnigk, Rybnick, Q.H., 295; 1500 Rybnig, Rynigk, Rÿbnig, Q.H., 296; 1500 Rybnig, Rybnik, Rÿbnigk, Rybnik, Rybnigk, Rybygk, Rÿbnig, Q.H., 299; 1500 Rybnicg, Rybnick Rybnigk, Q.H., 300; 1500 Rybnigk, Rybnick, Rybnigk, Q.H., 301; 1500 Rybnig, Q.H., 305; 1503 Nagomir de Rybnick, Q.K. I, 2; 1503 Rybmick, Q.K. I, 13; 1503 Rybmick, Q.K. I, 17; 1503 Rybnick, Q.K. I, 20; 1530 Rymnick, Q.K. II, 224; 1542 Rimnik, Rimnic, Q.K. III, 185; 1542 Rybnig, Q.K. III, 187; 1542 Rÿmnick, Rÿmnÿck, Q.K. III, 192 etc.

rută, s.f. 1538 antrop.; rutha Logofoth, Q.K. II, 562.

S

sad, s.n. top.; 1503 top. knesio de Zsadt, Q.H., 493.

saftian, s.n.; 1538 sathyan, Q.K. II, 577. Făcea parte din mărfurile aduse de negustori din Țara Românească.

sărbătoare, s.f. antrop.; 1539 Iwan Zarbatoyra, Q.K. II, 622; 1542 Zarbatoyre, Q.K. III, 173; 1545 Iwan Zarbatoyre, Q.K. III, 275; Iwan Zarwathayer, Q.K. III, 296; 1546 Nicolai Sarbatoyre, Q.K. III, 359, Sarbatoyre, Q.K. III, 361.

scarlat, s.n. „culoare stacojie”, „cârmâz”; 1545, Q.K. III, 268. Făcea parte din mărfurile aduse din Țara Românească. Marfă adusă din Țara Românească. Termenul întâlnește și în latina medievală sub forma *scarlatum*. (provenit din limba greacă), de unde a fost împrumutat de diverse limbi europene (germană, franceză, maghiară etc). Cuvântul era cunoscut în mediul brașovenilor, din moment ce *Dicționarul latin-român* (1691–1702) al brașoveanului Teodor Corbea înregistrează forma *șcarlat*: „**molochinarius**, **g.m.** vâpsitori de șcarlat; **molochinus**, **g.m.** fața șcarlatului”

schelă, s.f. „punct vamal” 1543 top. Nago de Schÿlla, Q.K. III, 236; 1545 Radul de Schÿle, Q.K. III, 303.

schiler, s.m. 1503 antrop.; Dragyss Skyler, Q.K. I, 55.

scoabă, s.f.; 1522 scoba, pro candelis et scobis ad pretorium, Q.K. I, 410; 1543 antrop. Poyto Scobba Bulgarus, Q.K. III, 236.

scop, s.n. „castrat” 1547 antrop. Radul Zkop, Q.K. III, 30.

seu, s.n.; 1543 sevum, Q.K. III, 233. Forma arată o evidentă contaminare între lat. *sebum* și rom. *seu*. Ar mai putea fi doar o latinizare nu rareori practică în însemnările brașovene și sibiene a unei forme românești; vezi; *boiarones*, *boiaronissa*, *pribeckorum* etc.

sfadă, s.f. 1545 antrop. Mathe Sfadÿ de Thatruss, Q.K. III, 303.

sfecălă, s.f.; 1534 magnis raris Transalpinis [...] flacice¹⁵ vero zwyckle, Q.K. II, 340.

sită, s.f. 1529 antrop. Sofron Sytta Bulgarus, Vassy Sytta Bulgarus, Q.K. II, 173; 1530 Vasy Sytta Bulgarus, Q.K. II, 216; 1530 Vassy Sitta Bulgarus, Q.K. II, 218; 1530 Vassy sytta Bulgarus, Vassy Sitta Bulgarus, Q.K. II, 229; 1530 Wassy Zyta Bulgarus, Q.K. II, 299; 1537 Vassy Zytta Bulgarus, Q.K. II, 501; 1542 Wassy Sÿtta Bulgarus, Q.K. III, 191.

slad, s.m.; 1542 antrop. Zlad de Buckurescht, Q.K. III, 198; 1542 Zlad de Korniczel, Q.K. III, 205.

sobol, s.m.; 1530 pelles sobolyn, Q.K. II, 230.

soție, s.f.; 1543 Opra socie Balcker, Q.K. III, 236.

stafidă, s.f.; 1535 pro staphidis, Q.K. II, 421; 1536 pro staphidis, Q.K. II, 446. Marfă adusă din Țara Românească. Credem că aici avem înregistrată forma românească, în restul textului apărând forma preluată din greacă *astaphidis*.

stană, s.f. (1509 antrop. Stanisor, Q.H., 513; 1509 Stan, Q.H., 518; 1509 Stanissor, Q.H., 536; 1509 Stanisor, Q.H., 539; 1509 Stenissor, Q.H., 514; 1509 Stenischer, Q.H., 515;

sterp, a.; 1524, Q.K. II, 142, 1535 sterpae, Q.K. II, 482; 1535 oves cum lacte et [...] sterpae, Q.K. II, 489; 1542 iuveni pastori qui iuvit custodire oves sterilae vulgo sterpae, Q.K. III, 68.

strajă, s.f.; 1500 antrop. Straza de Pitescht, Q.H., 277; 1500 Straza de Pytescht, Q.H., 286; 1500 Strazza de Pitescht, Q.H., 288; 1500 Stresa de Pitescht, Q.H., 290; 1503 ipsi Scheptilicz et Poyle, qui Ztrassan Petri wayw. tuerunt, Q.K. III, 107; 1541 Ztraza Moldaviensis, Q.K. III, 103; Ztrassa, Q.K. III, 107; 1542 antrop. Ztrescha de Compolong, Q.K. III, 201.

¹⁵ Pentru valachice.

strămătură, s.f.; 1529 stramatura peciae, extremitate pannI, Q.K. II, 172; 1530 stramatur, extremitates panorum Q.K. II, 217; 1530 stramatur 220, 222, 225, 230; 1530 stramatur Q.K. II, 229; 1543 ztramatur Stück Q.K. III, 141; 1543 stramatur stück Q.K. III, 142; ztramatur, Stück stramatur Q.K. III, 143; 1543 ztramatur Q.K. III, 145; 1544 Stÿck ztramatur Q.K. III, 147; 1544 ztramatur Q.K. III, 245; 1544 ztramatur Q.K. III, 248; 1545 ztramatur Q.K. III, 305; 1546 stramatur Q.K. III, 367; 1546 ztramatur Q.K. III, 389; 1546 ztramatur Q.K. III, 477; 1546-8 ztramatur Q.K. III, 371; 1547 ztramatur, stramatur Q.K. III, 374, 428; 1548 stramatur Q.K. III, 377; 1549 stramatur Q.K. III, 380 etc¹⁶.

striga, vb.; 1543 top. Beltsche de Ztriguescht, Q.K. III, 239.

Ș

șalău, s.m.; 1541 schalow, schallow, Q.K. III, 113; 1542 carpo. schalow, schallow, Q.K. III, 193. Cuvântul apare în liste de diferite tipuri, de pește aduse din Țara Românească.

șapte, num. antrop.; 1541 antrop. Scheptÿlicz et Boyle, Q.K. III, 107.

șogor, s.m. antrop. 1488 antrop. Sogran, Sogaran pastor, Q.K. III, 731; 1529 Zogoran, Zoron, Zwgoron, Q.K. II, 174; 1530 Zogoran, Q.K. II, 216; 1530 Sogoran, Q.K. II, 220; 1540 Zogoran, Q.K. II, 685. Formele atestate prezintă derivate românești după *șogor* (< magh. *sógor*).

șperlă „?” s.f.; 1530 antrop. Spilla de Therschor, Q.K. II, 223; 1530 Spylla, Q.K. II, 224; 1530 Spilla, Q.K. II, 226; 1530 Spÿlle, Q.K. II, 232

știrb, a. 1494 antrop. quodam Valacho de Stÿrbicz, Q.H., 166.

șubă, s.f. 1495 pro unam schubam sabelnam, Q.H., 191; 1507 una suba vulpina, Q.H., 492; 1521 Schuba seu subductura, Q.K. I, 358; 1527-36 suba, Q.K. II, 483; 1532 suba, Q.K. II, 255; 1532 schuba, Q.K. II, 258; 1534 zibelinae Schubae, Q.K. IK, 376. Cuvântul este atestat și în maghiară, ucraineană etc. Fiind marfă adusă din Țara Românească, optăm că era deja cunoscut în limba română.

T

tafta, s.f.; 1500 taffata, Q.H., 274; 1500 taffatam, Q.H., 285; 1500 taffata, Q.H., 306; 1500 thaffota, Q.H., 311; 1501 thaffoth, Q.H., 314; 1503 taffota, Q.K. I,

¹⁶ Forma *strămătură* este dublată de expresii latine precum; 1529 extremitates panni Q.K. II 172; 1543 extremitates panni Q.K. III; 1543; 1544 extremitates panni Q.K. III 248. Sensul pe care îl putem desprinde din aceste contexte, neînregistrat de dicționarele limbii române, este de „țesătură lungă și îngustă cu franjuri”, fiind măsurată cu unitățile precum cele folosite în cazul pânzei, cotul, șchioapa și mult mai rar perechea. Sensul este confirmat și de moda timpului, care folosea mult franjuri la îmbrăcăminte. Prezența masivă a acestui cuvânt în textele brașovene ne obligă să refacem arhitectura familiei de cuvinte *întrema*, *destrăma*, introducând în centrul ei forma *strămătură*, care vine din lat. *extrematura*.

38; 1503 taffotl, pecies, Q.K. I, 41; 1504 taffath, Q.H., 315; 1504 taffatha, Q.H., 320; 1505 thaffota, Q.H., 316; 1508 thaffota, taffotha, Q.H., 330; 1504 taffota, Q.H., 322; 1504 taffotha, Q.H., 323; 1508 taffota, Q.H., 327; 1509 taffotha, thaffat, Q.H., 337; 1530 taffyta, Q.K. II, 233; 1531 taffotae pecies, Q.K. II, 373; 1531 taffotae, Q.K. II, 375; 1534 taffetae, Q.K. II, 376; 1535 taffotae, Q.K. II, 428; 1538 rubrae taffotae, Q.K. II, 591; 1539 taffotae, Q.K. II, 589; 1544 taffet de Eln, Q.K. III, 244. Cuvânt înregistrat de Du Cange cu formele *taffata*, *taffatius*, *taffeta*.

tăcea, vb.; 1529 *cum ,tace' non possumus* „cu `taci!' nu putem (accepta)”. Forma verbală ne indică o influență sau chiar preluare a imperativului românesc.

teiș, s.n. 1529 top. Bratul de Teyschayn, Q.K. II, 172; 1529 Nag de Teyschayn, Mayne de Teyschayn, Nagoe de Teyschan, Q.K. II, 179; 1530 Nag de Tyschayn, Q.K. II, 231; 1542 Balye de Tytschein, Q.K. III, 203; 1543 Scherban de Tytschein, Q.K. III, 237.

teleagă, s.f. 1542 antrop. Radwl Thylega Bulgarus, Q.K. III, 297.

temelt, s.n. „telemea”; 1504 temmelt twrolt, Q.K. I, 85; 1504 temmelt, Q.K. I, 88; 1504 temmelt twrrult, Q.K. I, 90; 1505 temmelt thwrult, Q.K. I, 100; 1506 temelt twrolt, Q.K. I, 111; 1511 temmel twrolt, Q.K. I; 157; 1512 temelt thwrult, Q.K. I, 161; 1513 temmel thwrult, Q.K. I, 171; 1520 pro uno themmelt thwro, Q.K. II; 152; 1522 temmelt thwrult, Q.K. I, I, 461; 1522 uno fuollis vulgo temmel, Q.K. I, 467; 1522 temmel thwrult, Q.K. I, I, 470; 1527-36 caseo temmel, Q.K. II, 480; 1527-37 temmel, temmelt sive caseo, Q.K. II, 482; 1529 pro uno themelt thwro, Q.K. II; 152; 1541 tjemmelt thuro, Q.K. III, 64; 1542 temmellI, thwrult, Q.K. III, 179; 1548 themelt, Q.K. III, 485. termenul apare întotdeauna pentru denumirea unui sortiment de brânză. Credem că trebuie pus în relație cu *telemea*.

tilișcă, s.f. top. 1top. 492 Teliske, Q.H., 132; 1494 Thaliczka, Q.H., 182; 1496 Thaliczka, Q.H., 207; 1497 Tekuczka, Q.H., 234; 1506 Thelyczka, Q.H., 423; 1508 Ziraw knesus de Thelyczka, Q.H., 492.

traistă, s.f.; 1504 pro uno sacco taÿster, Q.K. I, 90; 1505 taÿstar, Q.K. I, 97; 1512 taystar, Q.K. I, 163; 1513 uaÿster, Q.K. I, 170; 1520 tayster 251; 1521 pro duobus saccis ad illud et teÿster, Q.K. I, 354; 1522 taÿstar, Q.K. I, 453; 1522 taÿster, Q.K. I, 462; 1534 tanister, Q.K. II, 370; 1538 thanistra, Q.K. II, 552; 1538 pro uno yszak et 2 thanistra, Q.K. II, 564; 1538 tanistris, Q.K. II, 572; 1538 thanistris, Q.K. II, 607; 1542 saccus vulgo thanistra, Q.K. III; 158; 1542 pro 5 saccis et 2 thanistra, Q.K. III, 180; 1545 tanyster, Q.K. III, 305; 1546 thanÿstra, Q.K. III, 371; 1547 12 pelea in 1 thanistro, Q.K. III, 388; antrop. 1488 Stansul Taystra, Q.K. III, 731; 1489 Stanswl Taÿstayer Bulgarus, Q.K. III, 737; 1498 Stansul Tanystra Bulgarus, Q.K. III, 731.

trântor, s.m.; 1530 antrop. Trynter de Berlad, Q.K. II, 231.

U

urdă, s.f.; 1526 pro uno folli, vulgo orda, Q.K. I, 601; 1527-36 urda, Q.K. II, 482; 1535 uterI, vrda, Q.K. II, 477; 1538 urda, Q.K. III, 27, vrda, Q.K. III, 28; 1538-47, Q.K. III; 155; 1541 vrda, Q.K. III, 27; 1541 ordayr, vrda, Q.K. III, 28; 1542 vrda, Q.K. III, 69; 1544 urdin, Q.K. III, 29; 1545 urda, Q.K. III, 29; 1546 urda, Q.K. III, 33; 1547 urda, Q.K. III, 30.

urla, vb. 1503 antrop. Kosta Urla de Thergovistia, Q.K. I, 72; top.; 1545 Ztan de Vrlatz, Q.K. III, 299.

ușor, sa. 1543 antrop. Vschor de Braylle, Q.K. III, 243; 1543 Dima ffuscher, Q.K. III, 231; 1545 Vsther, Q.K. III, 275.

V

veneție, s.f. 1534 top. Solomoni, bolyaroni, de Venecye, Q.K. II, 556; 1538 Solomoni, de Veneczye, Q.K. II, 548; 1538 Solomon, de Venecye, Q.K. II, 551; 1538 Solomonis de Venecye, Q.K. II, 554; 1538 voyaroni, de Venecye, Q.K. II, 556; 1538 Solomonis de Veneczye, Q.K. II, 594.

vidră, s.f.; 1500 wydra vulgo otter, Q.H., 276; 1500 vidra vulgo otter, Q.H., 279; 1500 widra, Q.H., 288; 1501 Mihaelis de Kynen exportavit widra, Q.H., 308.

voievodici, s.m. „fiul voievodului”; 1534 woywodycz venit ad dominum gubernatorem, Q.K. II, 360.

vraci, s.m. 1536 antrop. Radul Wratsch, Q.K. III, 271; 1541 Radul Wratsch, Q.K. III, 105; 1541 Radul Wratsch, Q.K. III, 106; 1542 Radul Wratsch, Q.K. III, 170; 1545 Radul wratsch, Radul Wracz, Q.K. III, 256; 1544 Radul Wratsch, Q.K. III, 248.

Z

zăbală, s.f.; 1545 antrop. Zabala Q. K. III, 379.

ROMANIAN LEXIS IN TRANSYLVANIAN DOCUMENTS.
RECORDS OF THE TOWNS OF BRAȘOV AND SIBIU

(Summary)

Under the existing circumstances in which the Romanian texts dated as the first half of the 16th century are very few, the author considers that tracking down Romanian vocabulary in Latin and German texts of the economic accounting in Brașov and Sibiu represents an important source of information. The present paper presents only the first attestations of Romanian words.

Cuvinte-cheie: lexic românesc, prime atestări, documente transilvănene.

Keywords: Romanian lexis, first record, Transylvanian documents.

*Universitatea „1 Decembrie 1918”
Alba Iulia, Str. Nicolae Iorga nr. 11–13*